

E-Learning એકમ પર PPT દ્વારા શિક્ષણ

ડૉ. મીના હરદાસભાઈ રાઠોડ
પૂર્વ અધ્યાપક,
બી. ડી. શાહ એજ્યુકેશન કોલેજ, મોડાસા

સારાંશ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ એકમ પર P.P.T તૈયાર કરીને તે કેટલે અંશે સફળ બને છે તે જાણવાનો હતો વળી રસપ્રદ શિક્ષણકાર્ય થઈ શકે તથા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિમાં કોઈ તફાવત થાય છે? વગેરે પ્રશ્નો પ્રયોગકર્તાના મનમાં ઉદ્ભવતા હતા. પ્રશ્નોના ઉકેલ સ્વરૂપે પ્રસ્તુત વિષય ઉપર સંશોધન કરવાનું નક્કી કર્યું. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સંશોધકે બી.ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન મોડાસામાં શૈ.વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫માં અભ્યાસ કરતા ૯૬ વિદ્યાર્થીઓને નમુના તરીકે પસંદ કર્યા હતા. સંશોધકે અભિપ્રાયવલી ની રચના કરી હતી. અભિપ્રાયો દ્વારા જાણવા મળ્યું કે પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા શિક્ષણ કાર્ય રસપ્રદ રહ્યું હતું. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા શિક્ષણ કાર્યમાં વિદ્યાર્થીઓને અમે મજા આવી હતી. કંટાળો આવ્યો ન હતો તથા એકમને સરળતાથી શીખી શક્યા હતા. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી જણાવ્યું હતું જેનાથી શીખવામાં એકાગ્રતા વધે છે તેવું જણાવ્યું હતું.

ચાવીરૂપ શબ્દો : E-Learning , P.P.T, પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન

૧. પ્રસ્તાવના

માનવ હંમેશા સંશોધનશીલ રહ્યો છે. માનવે ઘણી ક્રાંતિકારી શોધો કરીને વિશ્વને ઘરના બેઠક રૂમમાં લાવી મૂકી દીધું છે. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વિકાસ સાથે સાથે જે નવીન શોધો અને ટેકનોલોજી અવિભાવ મનુષ્યના જીવન પર થવા લાગ્યો છે. તેના પરિણામે મનુષ્યના આચાર વિચાર વ્યવહારમાં આમુલ પરિવર્તન આવવા લાગ્યું છે. ટેકનોલોજીના વિકાસ સાથે સાથે મનુષ્ય વિશ્વ માનવ બનવા લાગ્યો છે. આજે દેશ અને દુનિયાની સીમિત ક્ષિતિજોની સામે જ્ઞાનની અસીમિત ક્ષિતિજોમાં મનુષ્ય તરી રહ્યો છે.

૨૧ સદીમાં થયેલી કમ્પ્યુટરની શોધે તો દરેક ક્ષેત્રે અકલ્પનીય પરિવર્તનો કર્યા છે. તેના કારણે આજનો યુગ કમ્પ્યુટર સંચાલિત યુગ બની ગયો છે. આજના સાયબર યુગમાં દરેક ક્ષેત્રમાં એક યા બીજી રીતે કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ થાય છે. ત્યારે નવીન અને આવશ્યક એવી ટેકનોલોજી શિક્ષણમાં અધ્યયન અધ્યાપનની પ્રક્રિયામાં પણ અસર કરે છે. જેના પરિણામે રૂઢિ ગત અધ્યયન અધ્યાપનની પ્રક્રિયામાં પણ આમુલ પરિવર્તનનો પવન ફૂંકવા લાગ્યો છે. પ્રૌદ્યોગિકી ના વિકાસને માહિતીનો જે વિસ્ફોટ સજ્યો છે. તેની અસર વિષયવસ્તુ કે અભ્યાસક્રમના દરેક પાંસાઓને અનુભવાઈ રહી છે.

વર્તમાન સમયમાં ઉચ્ચ શિક્ષણમાં ICT ના ઉપયોગ થકી અનેક આમુલ પરિવર્તન થવા પામ્યા છે. આ સંદર્ભમાં શિક્ષણમાં કમ્પ્યુટરના માધ્યમ થકી વિષયવસ્તુ અંગે પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરી તે કેટલે અંશે સફળ બને છે. વળી રસપ્રદ શિક્ષણ કાર્ય થઈ શકે તથા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિમાં કોઈ તફાવત થશે? વગેરે પ્રશ્નો સંશોધનકર્તાના મનમાં ઉદ્ભવ્યા હતા આથી આ પ્રશ્નોનો ઉકેલ સ્વરૂપે પ્રસ્તુત વિષય ઉપર સંશોધન કાર્ય કરવાનું નક્કી કર્યું.

૨. સમસ્યા કથન

E-Learning એકમ પર PPT દ્વારા શિક્ષણ

૩. શબ્દોની વ્યાખ્યા

પાવર પોઈન્ટ એક ગ્રાફિક્સ પેકેજ છે. તે માઈક્રોસોફ્ટ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું છે. પાવર પોઈન્ટ ની મદદથી આપણે ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં આકર્ષક પ્રેઝન્ટેશન સ્લાઈડ બનાવી શકીએ છીએ. પ્રેઝન્ટેશનની મદદથી આપણે આપણા વિચારોને

આકર્ષક અને ચિંતનાત્મક રૂપમાં પ્રસ્તુત કરી શકીએ છીએ. પાવર પોઈન્ટ ની મદદથી સ્લાઈડ ખૂબ જ સરળતાથી બનાવી શકીએ છીએ.

૪. સંશોધનના હેતુઓ

પ્રસ્તુત સંશોધન માટે નીચેના હેતુઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા.

૧. E-Learning એકમ અંગે પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરવું.
૨. E-Learning એકમ પર દ્વારા તૈયાર કરેલ પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનની અસરકારકતા ચકાસવી.
૩. E-Learning એકમ પર પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા કરવામાં આવેલ શિક્ષણકાર્ય અંગે વિદ્યાર્થીઓના અભિપ્રાયો ચકાસવા.

૫. સંશોધનના પ્રશ્નો

પ્રસ્તુત સંશોધન કાર્ય નીચેના પ્રશ્નને ધ્યાનમાં રાખીને હાથ ધરાયું હતું.

૧. E-Learning એકમ પર પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા શિક્ષણ કરાવી શકાશે ?
૨. E-Learning એકમ પર પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા થયેલ શિક્ષણ અંગે વિદ્યાર્થીઓ કેવા અભિપ્રાયો ધરાવતા હશે?
૩. E-Learning એકમમાં પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા થયેલ શિક્ષણ અસરકારક હશે.?

૬. સંશોધનનું મહત્ત્વ

પ્રસ્તુત પ્રાયોગિક કાર્ય પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા થયેલ શિક્ષણકાર્ય કરવા અંગેનું હતું. જેમાં વિદ્યાર્થીઓ પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા E-Learning એકમનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું. આમ શિક્ષકની મદદ વિના પણ સરળ રીતે પોતાની ગતિથી શિક્ષણકાર્ય કરી શક્યા. આ રીતે પણ આ પ્રાયોગિક કાર્ય મહત્ત્વ ધરાવે છે.

૭. સંશોધનની મર્યાદા

૧. પ્રસ્તુત સંશોધનકાર્ય માત્ર બી.એડ્ કોલેજના ૯૬ વિદ્યાર્થીઓ પૂરતું જ મર્યાદિત હતું.
૨. પ્રસ્તુત સંશોધન માત્ર E-Learning એકમના શિક્ષણ ઉપર આધારિત હતું.
૩. પ્રસ્તુત સંશોધન બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશનના વિદ્યાર્થીઓ પૂરતું જ મર્યાદિત હતું.
૪. પ્રસ્તુત સંશોધન શૈ.વર્ષ ૨૦૧૪ -૧૫ ના તાલીમાર્થીઓ પૂરતું જ સીમિત હતું.

૮. વ્યાપ વિશ્વ અને નમૂનાની પસંદગી

પ્રસ્તુત સંશોધનનો અભ્યાસ વ્યાપ વિશ્વમાંના બી.એડ્માં અભ્યાસ કરતાં તમામ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થઈ જાય છે. પરંતુ સમય મર્યાદાના અભાવે સંશોધકે બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશનમાં ભણતા ૯૬ વિદ્યાર્થીઓ ને જ નમૂના તરીકે પસંદ કર્યા.

૯. સંશોધન પદ્ધતિ

પ્રસ્તુત સંશોધનની પદ્ધતિ પ્રાયોગિક પદ્ધતિ હતી

૧૦. સંશોધન ક્ષેત્ર

શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી અને શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન.

૧૧. સંશોધનનો પ્રકાર

પ્રસ્તુત સંશોધન વ્યવહારિક અને સંખ્યાત્મક પ્રકારનું હતું.

૧૨. સંશોધનના ઉપકરણો

પ્રસ્તુત સંશોધન માટે જરૂરી માહિતી એકત્રિત કરવા માટે સંશોધકે નીચેના ઉપકરણોનો ઉપયોગ કર્યો હતો . પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા શિક્ષણ કાર્ય કરાવ્યા બાદ સંશોધકે વિદ્યાર્થી પાસેથી પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યયન અંગેના

અભિપ્રાયો જાણવા માટેની એક અભિપ્રાયવલીની રચના કરી હતી જેમા કુલ વિધાનો ઉપર વિદ્યાર્થીઓને સંમત, તટસ્થ કે અસંમત વિકલ્પ પર પોતાના અભિપ્રાયો દર્શાવવાના હતા.

૧૩. પ્રયોગવિધિ

સૌપ્રથમ પ્રયોગકર્તા બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશનના આચાર્યશ્રી પાસેથી પ્રસ્તુત પ્રયોગ કરવા અંગેની મંજૂરી લીધી હતી ત્યાર બાદ તા.૦૫/૦૧/૨૦૧૫ના રોજ બે તાસમાં પ્રસ્તુત પ્રયોગ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. પ્રયોગ અંતર્ગત સંશોધકે સૌપ્રથમ પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યયન અંગેની જાણ કરી આપી હતી. વિદ્યાર્થીઓને જરૂરીઓ સુચનાઓ આપ્યા બાદ E-Learning એકમનું પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારાશિક્ષણ કાર્ય કરવામાં આવ્યું હતો. જેમા પ્રયોગકર્તાએ વિદ્યાર્થીઓને પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા શિક્ષણ આપ્યું હતો. જે પદ્ધતિથી વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ આપવામાં આવ્યો તે પદ્ધતિ સફળ રીતે શિક્ષણકાર્ય થયું છે કે નહી તે ચકાસવા માટે પ્રયોગકર્તાએ પ્રયોગ અંગે વિદ્યાર્થીઓને એક અભિપ્રાયવલી આપવામાં આવી જેમા વિદ્યાર્થીઓ એ પાવર પોઈન્ટ દ્વારા અધ્યાપન વિશે પોતાના અભિપ્રાયો સંમત , તટસ્થ કે અસંમત વિકલ્પ દ્વારા દર્શાવ્યા હતા જેના આધારે વિદ્યાર્થીઓને પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યયન સારી રીતે શીખી શક્યા છે કે નહિ તે અંગેના તારણો પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા.

૧૪. માહિતી નું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં અભિપ્રાયવલીના આધારે માહિતીનું પૃથક્કરણ કાઈ વર્ગ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

ક્રમ	વિધાનો	સંમત	તટસ્થ	અસંમત	કાઈ વર્ગ	સાર્થકતાની કક્ષા
૧	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારાશિક્ષણ કાર્ય રસપ્રદ રહ્યું.	૮૦	૧૩	૦૩	૧૦૯.૫૬	૦.૦૧
૨	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા થયેલા શિક્ષણમાં અમને મજા આવી	૮૭	૦૬	૦૩	૧૪૧.૯૪	૦.૦૧
૩	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન અમને શિક્ષણમાં ઉપયોગી થાય તેવી પદ્ધતિ છે.	૮૬	૦૫	૦૫	૧૩૬.૬૯	૦.૦૧
૪	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા બીજા એકમો શીખવાનું અમને ગમશે.	૮૫	૦૭	૦૪	૧૩૧.૮૧	૦.૦૧
૫	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યાપન કરવાનું કંટાળો આવે છે.	૦૩	૦૬	૮૭	૧૪૧.૯૪	૦.૦૧
૬	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનથી શિક્ષકો પાઠના મુદ્દાને સારી રીતે ભણાવી શકે છે.	૮૪	૦૭	૦૫	૧૨૬.૮૧	૦.૦૧
૭	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા એકમને સરળ રીતે શીખી શકાય છે.	૮૮	૦૬	૦૨	૧૪૭.૨૫	૦.૦૧
૮	ભવિષ્યમાં પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યાપન કાર્ય કરવાનું ગમશે.	૮૪	૦૬	૦૬	૧૨૬.૭૫	૦.૦૧
૯	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા વિષય વસ્તુ સરળતાથી યાદ રહેતું નથી	૦૩	૧૧	૮૨	૧૧૮.૧૫	૦.૦૧
૧૦	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનથી અધ્યાપન કાર્ય એ સમયનો બગાડ છે.	૦૭	૧૧	૭૮	૯૯.૪૪	૦.૦૧
૧૧	પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનથી શીખવામાં એકાગ્રતા વધે છે.	૮૨	૦૯	૦૫	૧૧૭.૪૪	૦.૦૧

૧૫. તારણો

૧. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા શિક્ષણ કાર્ય રસપ્રદ રહ્યું હતું.
૨. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા થયેલ શિક્ષણમાં અમને મજા આવી હતી.
૩. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન અમને શિક્ષણમાં ઉપયોગી થાય તેવી પદ્ધતિ છે તેમ જણાયું હતું.
૪. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા બીજા એકમો શીખવાનું અમને ગમ્યું હતું.

૫. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યાપન કરવાનું કંટાળો આવ્યો ન હતો.
૬. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનથી શિક્ષકો પાઠના મુદ્દાને સારી રીતે ભણાવી શક્યા હતા તેવું તેમનું માનવું હતું.
૭. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા એકમને સરળ રીતે શીખી શક્યા હતા.
૮. ભવિષ્યમાં પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા અધ્યાપન કાર્ય કરવાનું ગમશે તેવું તેમને જણાવ્યું.
૯. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા વિષય વસ્તુ સરળતાથી યાદ રહ્યું હતું.
૧૦. પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનથી અધ્યાપન કાર્ય એ સમયનો સફળપયોગ છે.

સંદર્ભ સૂચિ

1. Agrawal, J.C.(1996). Educational Research. New Delhi :Ary Book Depot.
2. Buch, M. B.(Ed)(1997). Fifth Survey of Research in Education. New Delhi: NCERT.
3. Dave, P.N.(1997). Prayogik Sansodhan Ane shaikshnik Aankadashastryi (Third Education) Ahmedabad : B.S.Shah publication
4. Desai H.G.& K.G. Desai (2010) Sansodhan Padhhtio (seventh Education) Ahmedabad: university granthnirmal board, Gujarat state.
5. Patel R.S. (2008) Shaikshnik Sansodhan mate Aankadashastryi padhhtio(second Education) Ahmedabad : jay Republication
6. Shah,Deepika B.(2004). Shaikshnik Sansodhan.(first education) Ahmedabad: University granthnirmal board, Gujarat state.
7. Uchat ,Dinesh Chandra.A (2009). Shikshan and Samajik Vignan ma sansodhan nu padhdhatisatra (first education) Rajkot : Author